

ՄԱՍԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմյան խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Маскъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Maschak“.
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խրաւարանիւր բառին 2 կոպեկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԳԻՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նշանաւոր յօդուհան—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.
Մամուլ. Նամակ Ախալքալաքից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Լեզուի և ուղղութեան խնդիրը. Արտաքին լուրեր.—Հեռագրութիւն.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Միջազգային օրէնսդրութիւնը:

ՆՅԱՆԱՐԱՐ ԹՈՒՆԻՍԻ

Լրացաւ հինգ հարիւր տարի այն օրից, որ ծնվեց տապաւանաւոր արհեստի զտնող Գուտենբերգը, որին պարտական է ամբողջ աշխարհը իր առաջադիմութեան մեծագոյն մասով: Նորադոյն հետազոտութիւնները ցոյց են տալիս, որ հռչակաւոր գիւտ անողը ծնվել է 1399 թվ. յունիսի 23-ին, իսկ վերջնականապէս մշակել է և ամբողջացրել իր գիւտը 1440 թվ.ին: Իր կենանքի ընթացքում նա կարողացաւ մեծ օգուտներ հասնել տապաւանաւոր արհեստին մի քանի լատիներէն գրքեր, որոնք ունէին կրօնական բովանդակութիւն կամ վերաբերում էին քրիստոնէութեան և այդպիսով հասնող տապաւանաւոր արհեստին, որին վիճակված էր մի անհրաժեշտ լայն զարգացում ապագայում:

Այժմ տապաւանաւոր արհեստը դարձել է մի այնպիսի անհրաժեշտութիւն, առանց որի նոյն իսկ անկարելի է ենթադրել մարդկութեան առօրեայ կենանքը: Աշխարհը ամեն օր լոյս է ընծայում հարիւր միլիոնաւոր թերթեր և նրանց միջոցով կատարում մտքի փոխանակութեան մի հսկայական, վիթխարի գործողութիւն: Տապաւանաւոր արհեստը կարողացաւ կազմակերպել լուսաւորված աշխարհում այն, ինչ յայտնի է հասարակութիւնն առնուով նրա ընդարձակ ըմբռնողութեամբ և առեւց մարդկութեան կենանքին մի բընորոշ կերպարանը, որ այնպէս էր նախկին ժամանակներին: Իսկ ինքը տապաւանաւոր արհեստը դարձաւ ամենաընդարձակ և համառարած մեծ արհեստներից մէկը, որ գրաւել է միլիոնաւոր աշխատող ձեռքեր իր համար:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

I

Ընդհանուր ենթադրութիւն էր, որ ռուսաց ծարիր Նախաձեռնութեամբ Հապագայում ներկայումս գոյություն ունեցող իրաւունքները չեն ոչ մի չօգտօգին և իրական արդիւնք չեն պետք է արտադրէ և մի հսկայական հիասթափում պետք է առաջ գայ: «Ինքնագործութեան մարդաբանութեամբ» ասում է «Indépendance Belge» լրագիրը—յոսպանքին նախագուշակել կատարեալ անաշխատութիւն: Նոյն իսկ կոնֆերանսիայի պատուիրակներից շատերը, դեռ երկի, վերին աստիճանի սկզբակի աչքով էին նայում իրանց պաշտօնին: Սակայն դէպքերը այլ կերպ տնօրինեցին, այդ առաքելի, գիտուն, խմբագրող, բայց վարանող և կասկածաւ մարդիկ, որոնք գումարված են մի վեհ դատի համար երկրագնդի բոլոր անկիւններից, հազիւ մի քանի հետ տեսութիւն ունեցան, և իսկոյն զգացին իրանց վրա դրած ծանր պատասխանատուութիւնը: Մի քանի օրվա, ընդ իսկ մի քանի ժամվայ ընթացքում, նրանք շոյունեցին, որ հընար չը կայ խուսափել իրերի անհրաժեշտութիւնից: Այսօր նրանք այլ ևս անտարբեր չեն: Տոսանքը նրանց քշում, տանում է, ընդհանուր և համաշխարհային հասարակական կարծիքի հօրեղ հոսանքը, որի առաջ ոչ մի խոչընդոտ չէ կարող դիմաւոր: Այսօր պատուիրակները համոզված են, որ իրանք, արդարև, խաղաղութեան մշակներն են. նրանք դարձել են ազգերի

Գերմանիայի Մայնց բաղադրում ծնված Իոհանն Գուտենբերգը, որի տոհմական ազգանունն է Գէնսֆլէշ, վաղուց է, որ պատկանում է ոչ միայն հայրենի Գերմանիային, այլ և ամբողջ աշխարհին. նա ամբողջ մարդկութեան պարծանքն է և նրա ամենամեծ բարեբաններից մէկը: Հայ փորձիկ զբաղանդութիւնը, սկսած տանուվեցերից դարից, զանազան տեղեր հիմնել է տապաւանաւոր արհեստի մասին: Իտալիայում, Պարսկաստանում, Հնդկաստանում, Քրիստոնէութեան, Ռուսաստանում և ուրիշ տեղեր: Եւ եթէ այսօր կայ մի ուժեղ գործօն, որի վրա կարելի է յոյս դնել կանոնաւոր առաջադիմութեան համար, դա տապաւանաւոր արհեստն է, որ կրկնակի թանգ է մեր իւրաքանչիւրի համար: Մեծ եւրասիականութեամբ յիշատակում ենք նրա շնորհաւոր յայտնագործողի անունը, խոնարհելով նրա արած գիւտի մեծութեան առաջ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍՈՒԼ

Նորից Բազուրի բանտները... Հազար անգամ էլ խօսեց նրանց զրոյթեան մասին, դարձաւ քիչ է: Նրանց պարտաւոր աշխատի պայմանները մէջ է, որ, ճշմարտ, մեղք չէր լինի, եթէ ամեն օր, ամեն ժամ հասարակութեան կարծիքը միլիոնաւոր կրեւորների ակնհայտը ծակէր, ցոյց տալով թէ ինչքան ահաւոր յանցանք են նրանք գործում, տաննակ հազարաւոր աշխատող մարդկանց դատապարտելով այնպիսի կեցութեան, որի մէջ մարդկանց կենանք չէ կարող պահպանվել: Անցեալ մայիսին նախագործները ժողովում պ. Բէնկէնդօրֆի կարգադրած զեկուցման մասին շատ ենք խօսել թէ մենք և թէ ուրիշ լրագիրներ: «С. Пет. Вѣд.» լրագիրը անելի մանրամասն խօսում է այդ զեկուցման մասին և յարմար առիթից օգտվելով, բերում է նաև երեք տարի առաջ Բազուրի նախագահները առողջապահական տեսակետից ընդհատ գոկտօր Բերտենսոնի բնօրինակը մի քանի փաստեր:

Ճակատագրերի առաջին դատաւորները և վեճադիրները:

Հռչակաւոր գերմանացի գիտնական Վիրխով, որ դեռ 1869 թվ.ին հիւսիսային Գերմանիայի ընդհանուր ներկայացրեց ընդհանուր զինավթիւթեան ծրագիրը, ահա ինչ կարծիք է յայտնում խաղաղութեան կոնֆերանսիայի մասին: Մենք առաջ կը բերենք մի խոսակցութիւն, որ մտերմ տեղի է ունեցել Վիրխովի և մի ֆրանսիացի գրողի մէջ.

—Իմը կարող էիք, վարպետ, երբ և ինչ կարծիք — հարցրեց ֆրանսիացի գրողը — որ 1869-ին ձեր արտասանած ճառից երեսուն տարի յետոյ մի երկուստարե ծար վերկենայ և ներկայացնէ Ներսիսյան ու աշխարհին միևնոյն առաջարկութիւնը և այդ առիթով հրաւրէ մի միջազգային վեճաժողով:

—Ոչ, պատասխանեց ակնաւոր ձեռնարկ, այդ վերջին հանգամանք երբեք չէի կարող ենթադրել: Բայց ծարիր առաջարկը զինավթիւթեան մասին ամենին ինձ չը զարմացրէ: Այդպիսի մի առաջարկութիւն արդէն օդի մէջ կար, ինչպէս ասում են: Վաղ թէ ուշ, նա պէտք է պայթէր:

—Բայց միթէ չէք զարմանում, որ այդպիսի մի առաջարկութիւն ընդհանր ռուսաց ինքնակալ կայսրից:

—Ամենին. միթէ մենք ամենքս ապագայի իշխանութեան ներքոյ չենք, միթէ մենք ամենքս չարունակ չենք մղվում իրերի ոյժով դէպի լաւ, դէպի բարութիւնը: Ծարը և իր երկիրը ենթադրում են նոյն օրէնքին: Ռուսաստանն ևս ընթանում է առաջադիմութեան շուրջով. նա ընթանում է անխուսափելի կերպով:

—Բայց ինչ կը լինեն կոնֆերանսիայի հետեւ

Բնօրինակ մէջ կան տեղեր, որոնք ընթերցողին ցնցում են: պատճառում: Այսպէս, օրինակ, նա նկարագրում է, թէ ինչպէս են չինվում ֆոնտանների վաճառները (шты): Այն ժամանակ, երբ ֆոնտանը խփում է իր ամբողջ ոյժով, բանտները բարձրացնում են երկվի վաճառը. նախքան ողորում է նրանց ոտից մինչև գլուխ. հազուադէպ ամբողջովին նախաթափվում է դառնում. ծնկները ծածկվում են մածուցիկ խլով և, վերջ ի վերջոյ, բանտները, մի օր և է կերպով իրանց վրայի նախքան լուսնային համար, մտնում են ջրբաժարների մէջ: Իսկ այնտեղ ջուրը անելի նման է ցեխին: Բանն այն է, որ նախաթափված և առհասարակ ջուր չը կայ. նա կամ ստացվում է ծովի ջուրը բաղադրանքով մեքենաներից և կամ երկվի վաճառներից: Բերտենսոնի ծրագրում է Կուրից, որ 100 վերստ հեռու է: Ռուսի ջուրն այդ առաջանքների մէջ չէ փոխվում երկար ժամանակ. այնտեղ կուտվում են ցեխը, նախքան մնացորդները, և ահա այդ իսկ հեղուկի մէջ են մտնում բանտները: Աւելի ստիկայի են աշխատանքները ֆոնտանների հրդեհների ժամանակ: Պատահում է, որ կրակից 100 սաժէն հեռու չէ կարելի կանգնել, իսկ բանտները աշխատում են նոյն իսկ ֆոնտանի մօտ, կրակից 10—20 սաժէն հեռու: Նրանց վրա ջրհաններից ջուր են թափում, բայց և այնպէս նրանք 5 րոպէից անել չեն դիմանում. կաշին ճաքաքայլում է տաքից, հազուադէպ, մազերը խանձվում են: Հետեւեալ այն է լինում, որ մօտն ու նախքան, որոնք ջրով չեն մաքրվում, ծծվում են կաշու մէջ և կաշու հիւսիսայինների պատճառ են դառնում: Բայց դրանից, մաքրով տոգորված օդը պատճառում է կրծքի և կողորդի հիւսիսայինների:

Եւ ի լրումն ամենայնի, բանտները չունեն ընկալան, այս բանի հասկանալի մտքով, չունեն լոյս և առողջ օդ: Այս մասին ամենամանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդել է պ. Բէնկէնդօրֆ, որ 6 բժշկների հետ ընկել է 1497 բանտական ընկալաններ և դուրս է բերել նոյնպէս սարսեցողի փաստեր: Մենք չենք կրկնում այդ փաստերը, քանի որ նրանք յայտնի են մեր ընթերցողներին: Աւելայնեք միայն այն, որ նախաթափների օդը ապականում է Սաբուշու լիճը, մի հսկայական ամբար, ուր հաւաքվում են ամեն տեսակ կեղտոտութիւններ: Նոյն իսկ նախաթափների հողը վերին աստիճանի վնասակար է առողջութեան համար: Հեղինակաւոր գիտնականները ասում են, որ կուտ

ւանքները, ձեր կարծիքով:

—Բայց բարոյական ահալին նշանակութիւնից, Հապագայի կոնֆերանսիայի վերին աստիճանի օգտակար գործ պէտք է կատարէ, լուծելով եթէ ոչ անմիջապէս իր ընդունեան ենթադրելով ինդիկները, գոնէ ռուսականները:

—Արեւացի էր, վարպետ, բաւարարի պրօֆեսոր Կոնֆերանսիայի անդամ է, որի մէջ այդ իրաւագէտը, ծագելով զինավթիւթեան մասին արած ձեր առաջարկութիւնը, հրատարակում է պատերազմը, եթէ ոչ իբրեւ աստուածային հաստատութիւն, գոնէ իբրեւ յաւիտեական կայսրութիւն, մի և նոյն ժամանակ ռուսալիստներ: Եւ անուանում այն մարդկանց, որոնք ձեռքով են անկարելի դարձնել պատերազմը:

—Եւ պարտի չունեմ անձամբ ճանաչելու պրօֆեսոր Կոնֆերանսիայի. բայց նրա բնօրինակ յիշեցնում է ինձ պրօֆեսոր Լէօնին, որը 1835 և 1840 թվականներին գրում էր նախ ինդիկ մասին: Այդ գիտնականի կարծիքով, մարդկութեան երկվի մէջ չունում է մի վարակված և արտաւոր արիւն. այդ արիւնը կարող է մաքրվել միայն նրանով, որ երբեմն երբեմն հսկայական նշտարներ խփեն նրան. դրա համար, բնականաբար, պէտք է պատերազմ, պատերազմ լայն տարածութեան վրա: Պատերազմի հետեւեալ բարեբար է. յաղթողը ազդեցիկ միջոցով է, ուրեմն, ինչպէս ենք վարանում պատուհասը աղատել իր կապանքից... Սպասե՛ք, կոտորներ, ջարդեր, ուրեմն կարող ենք...: Բայց չը զարմանանք այս հիշաւոր խօսքերը լսելով. զարմանալու տեղիք չը կայ. միթէ մենք չենք տեսնում պատմութեան մէջ

սական հողը 1 մետր խորութեան մէջ չը պիտի ունենայ և ոչ մի հատ բակտէրիա: Իսկ նախաթափներում մի մետր խորութեան մէջ գտել են անելի քան 3/4 միլիոն բակտէրիաներ:

Այստեղից հասկանալի է բանտը մարդու գրոյթիւնը: Նախաթափներում: Առանց լոյսի և օդի, նախքան չերտեղով ծածկված բնակարանների մէջ նա թունաւորվում է կեղտոտութիւնների ընդ լից:

Այս ստիկայի միջավայրում ամեն տարի հազարաւոր մարդիկ հաւաքվում են մեր գիւղերից, ընդունեան առողջ և տոկուն զաւակներին մաշեցնելու, անպէտքեցնելու և վաղաժամ գերեզման տանելու համար: Բազուրի կրեւորները այդքան զարհուրելի պայմաններ են ստեղծել...

Բայց կարծիք են այդ կրեւորները երբ և ինչ ժամանակ դժբաղդ բանտների մասին: Թող այդ հարցին պատասխանէ հետեւեալ խոչոր փաստը: Բազուրի մէջ օրվայ ամենամեծ դէպքն է մի միլիոնատերի բանտարկութիւնը: Բազուրի մեր թղթակցի հեռագրից, որ տպվեց «Մշակի» երէկվայ համարում, իմանում ենք, որ բանտարկված է միլիոնատեր Ռիսկին... գողութեան համար: «НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ» լրագրի թղթակցից գրում է, որ Ռիսկի ունի մօտ 10 միլիոն ռուբլու կարողութիւն: Եւ սակայն նրա վրա ծանրացած է այն մեղադրանքը, թէ Փիլիսոփի նախաձեռնեց նախ չէ գողացել: Գործը ընդունեան ժամանակ Ռիսկի 35 հազար ռուբլի գրաւակաւով աղաւ էր թողնված: Բայց

Յունիսի 19-ին Ռիսկի ստացաւ հրաւեր զնայ դատաւարական ընդիլի մօտ ժամի 12 1/2-ին: Գնալով այն ընդիլը ցոյց տուց իր որոշումը այն մասին, թէ գրաւակաւոր բաւարար չէ և մեղադրվողը անպայման պիտի բանտ նստէ: Այս լուրը բաղադրում մեծ տրպաւորութիւն գործեց: Գնալով ատենին մօտ հաւաքվեցան Ռիսկու բազմաթիւ ծանօթները: Սօտ ժամի 4-ին պ. Ռիսկի կառքով, ոստիկանական պաշտօնակար ուղեկցութեամբ, բանտ ուղարկվեց: Նրա ետեւից գնում էր կառքերի մի բաղադրութիւն շարան:

Որքան էլ 10 միլիոնների հրամանատարի բանտային ճանապարհորդութիւնը բարեկամներ չընդհարէ զքեղութիւնն էր ստացել, բայց փաստը մնում է փաստ: Տեղ մնում է, որ դեռ բացատրութիւններ էլ տանք այն հանգամանքին, որ այդքան սարսափելի հարուստ մարդը

ամեն ժամանակ, որ խաւարը կուտում է լոյսի դէմ. միթէ չենք տեսնում բոլոր դարերում, որ բարեբարութիւնը կուտում է քաղաքակրթութեան հետ. ուրեմն, դեռ այդ կուտը չէ վերջացած, նա շարունակվում է. չը նայելով իր ստացած նշանաւոր հարուստներին, ընկալիլայի և օրակուրանողի ողին դեռ մեռած չէ: Մենք այդ լաւ գիտենք և ուրեմն այդ չար ոգու դէմ անխնայ պէտք է կուտենք, պէտք է կաղաւթակրենք նրա դէմ իմացականութեան ահաւոր խաչակրական արշաւանք...: Ահա կոնֆերանսիային ևս այդպիսի մի արշաւանք է:

II
Մենք կարող էինք դեռ շատ կարծիքներ առաջ բերել՝ ցոյց տալով. համար, թէ ինչպիսի մեծ ողորութիւն է տրեւում Ներսիսյանի գիտնականների և գրողների մէջ կոնֆերանսիայի առիթով, որովհետեւ, ընդհանուր համոզմունք է, թէ նրա արդիւնքը ոչ թէ պատմական, այլ իրական, չօգտօգին պէտք է լինի: Բայց ինչ վրա է հիմնված այդ համոզմունքը. որն է լինելու իրական արդիւնքը. միթէ յոյսերը յենված են զինավթիւթեան ծրագրի վրա և միթէ հնաբարուր է զինավթիւթութիւնը:

Ոչ, յոյսերը յենված են այլ նկատմաների վրա, այն բարեբար հաստատութեան և կազմակերպութեան վրա, որ պէտք է մշակէ կոնֆերանսիային և դրանով մի փառաւոր, անխնայ դաւադրուի բաց անի մարդկութեան պատմութեան մէջ: Թէ որն է մարդկութեան վերջերի այդ սպեղանին, աստուածային այն հաստատութիւնը, որ կաշված է վերանորոգել մարդկութիւնը և նրա բարոյական վերածնութեան հիմնաքարը դառնալ, այդ մենք կը տեսնենք բերկրացի յայտնի գրող Նիկո Արնոյի յօդուածներից, որոնց

Խաղաղական ռեժիմը (régime pacifique) 2
մեծ առաւելութիւններ ունի. նա նշանակու-
ած խաբէրի քաղաքական կազմակերպութիւն.

պահանջած ժամանակ, փոխել հացի և մսի սա-
կազինը:

Պետերբուրգի կաթնատնտեսական ցուցահան-
դէսն ուղարկվող ապրանքների համար որոշված
է հետևեալ արտօնութիւնը: Դէպի ցուցահանդէս
գնացող ապրանքի համար կը վերցվի սովորա-
կան սակագինը, իսկ ցուցահանդէսից վերադարձ-
վող ապրանքի տեղափոխութիւնը կը կատարվի
ձրի:

Օդեսայի «Южное Общество» լրագիրը, խոսելով
«Վարմէն» օպերայի ներկայացման մասին, վե-
րին աստիճանի գովասանքով է վերաբերվում
տ. Տէրեան-Վորպանովային, որ կատարեց Վար-
մէնի դերը: Խօզէի դերում նոյն ներկայացման
մասնակցում էր պ. Ա. Վոստանեան, որի մա-
սին լրագիրը ասում է, թէ նրա ձայնը յիշեց-
նում է Ֆիգինիի ձայնը: Պ. Վոստանեանը,
ինչպէս վկայում է լրագիրը, մեծ տպաւորու-
թիւն գործեց իր երգեցողութեամբ և խաղով:

ՉԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆ մեջ գրում են. «Յուլիսի 13-ին,
երեկոյեան ժամի 6-ին, Սմոլ-Կարեան գետի վրա
փոքր նաւակով ման էին գալիս երկաթուղու
բժիշկը, աստրախանցի Գերասիմ Մուրկանով
իր 12 տարեկան տղայի հետ, նրա օդնական ֆէլդ-
շերը և քաղաքի մանկաբարձուհու տղան: Կա-
մուրջի տակով անցնելիս, նաւակի ծայրը դիպ-
չում է կամուրջի սիւնին և պտոյտ է գալիս:
Երկու տղաները իրանց չը կարողանալով նա-
ւակում պահել, թափվում են գետի մէջ: Բժիշկը
խնդրէ բռնում է մանկաբարձուհու որդուն և
գցում է նաւակի մէջ, իսկ իր որդուն աղատե-
լու համար նաւակից իրանց գցում է գետի մէջ:
Հայր և որդի իսկոյն խորանարկվում են գետի
յատակը և խեղդվում: Ֆէլդշերը և մանկաբար-
ձուհու որդին աղատվում են: Բժիշկի և նրա որ-
դու դիակները դեռ չեն գտնու:

Նոր-Բայազէտի ՅԱՄԱՔԱՐԲԵՐԻ գիւղից մեջ
հայրորդում են, որ տնային եղջիւրաւոր անա-
տնաների վրա երևացել է վարակիչ հիւանդու-
թիւն, որից սատկում են շատ կենդանիներ:

ՍԱՐԻՂԱՄԻՇԻՑԻ մեջ գրում են. «Մայիսի
26-ին, տեղիս պետական տարբերակ միջոցա-
նակից զարգում, ուսուցչուհի տ. Վերա Սե-
խոտովայի նախաձեռնութեամբ, հանդէս կա-
տարվեց Պուշկինի ծննդեան հարւարամեայ յո-
բելեանի աւերթով: Կարգը զարգարված էր
դրօշակներով: Հանդիսին ներկայ էին պ. գաւա-
ռապետը և տանուտէրը, աստիճանաւորներ և
երկու սեռի հասարակութեան բազմութիւն:
Կարգի դաճկումը թափաւր Վայսի և թա-
ղուհի Վայսուհու մեծադիր պատկերները զար-
գարված էին ծաղիկներով: Հանդէսը բաղկեց
երեկոյեան ժամը 7-ին: Վարդացին մի քանի ո-
տանաւորներ, երգեցին «Всё царя храни»

իշխանութիւն, միջազգային օրէնսդրութիւն, մի
խօսքով, միջազգային դաշնակցութիւն իր բո-
լոր օգնականներով և հետևանքներով:

Թաղապետը ծրագրել միակ կէտն է, որ
լաւ շնչոված է Մուրավիեվի չքաքերականի
մէջ. Նիկոլայ II Վայսի առաջարկութեամբ դրա-
նով է զանազանվում այն բազմաթիւ խաղաղա-
կան ծրագրերից, որոնք յղացվել են մինչև
այսօր, ինչպէս Հինգրիսի IV-ի, Կանտի, Նա-
պոլէոն III-ի, Բուլգարիի ծրագրերը: Մենք ա-
սում ենք Նիկոլայ II կայսրի հետ, որ հնարա-
ւոր է օժտել մարդկութիւնը անվիճալի մի
խաղաղական բէմով: Մենք ասում ենք. «Ո-
րովհետև ընդհանուր խաղաղութիւնը համազա-
տաւանում է բոլոր պետութիւնների ամե-
նակալան շահերին և ամենամոտրական ուխ-
տին, ուրեմն հնարաւոր է այժմ փոքր ի շատէ
կազմակերպել այդ խաղաղութիւնը: Մենք ա-
սում ենք, թէ որովհետև «յանուն խաղաղու-
թեան է, որ մեծ պետութիւնները կրքել են ի-
րանց հզօր դաշնակցութիւնները», ուրեմն այդ
մեծ պետութիւնները երբեք չեն դիմադրել, որ
ազգիքը հնձնէ վերջապէս «մի իրական և տեղ-
ական խաղաղութեան բարբիքը: Մենք ասում
ենք, որովհետև քաղաքակրթ զազգիքի խղճա-
տանը» այսօր հաստատված է, և հաստատված
է պաշտօնապէս, դիվլոմատիական եղանակով,
ուրեմն այդ խղճատանը կարող է երևան գալ:
Կէտը է որ երևան գայ, արտայայտվի և «խա-
ղաղութեան պահպանութիւնը դրված լինելով
իրեն միջազգային քաղաքականութեան նպա-
տակը, ուրեմն քաղաքակրթ զազգիքի խղճատա-
նը կարող է արտայայտվել միայն խաղաղու-
թեան պահպանութեան մէջ: Նա պէտք
է խափանի «տարածաշրջանի, անհամաձայ-
նութեան տարրերը, ոյժի բէմով, պատերազմի»

«Многая жьба» երգերը: Ապա ուսուցչուհի Տ. Սե-
խոտովայի կարծիք, բայց ազգու ճառով բացատ-
րեց Պուշկինի նշանակութիւնը և նրա մատու-
ցած ծառայութիւնը ուսուցչի գրականութեանը:
Այնուհետև աշակերտները և աշակերտուհիները
արժանապատիւ ընծայ ստանալ վարժուհուց Պուշ-
կինի մի բանաստեղծութեան փոքրագիրը գրեց-
կը: Հանդէսը փակվեց ժամը 11-ին: Հանդիսա-
կանները գոհ սրտով հեռացան ուսումնարանից,
չնորհակալութիւն յայտնելով տիկին Վերա Սե-
խոտովային:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼԵՁՈՒԻ ԵՒ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ
(Նամակ Պարիզից)

«Մշակի» մէջ սկսած էք յուզել երկու անշատ
խնդիրներ՝ մեծապէս շահեկան մեր ազգային մա-
տենագրութեան համար—լեզուի խնդիր և ուղ-
ղութեան խնդիր:

Առաջինը արհեստագիտական, դրեթէ նիւ-
թական բան մըն է, ուստի և աւելի դիւրա-
կրնանք վիճել, փաստաբանութեամբ վրան, մինչ-
դեռ երկրորդը կամ անհատական կը մնայ կամ
ենթակայ ժամանակին ու միջավայրին, ուստի
և մշտափոփոխ է: Եւ այսպէս ալ պէտք է ըլ-
լայ՝ որպէս զի ունենանք ճոխ գրականութիւն
մը. եթէ ամենքս մէկ ուղղութեան հետեւինք,
ինչպէս հնարին կըլլար ցանկալի պէսպիսութիւ-
նը մտցնել մեր հեղինակութեանց աղբատիկ մա-
տենագրանքին մէջ:

Գրագէտ մը ունի իր խառնուածքը, ունի իր
առանձին փորձառութիւնը, կեանքը զգալու ե-
ղանակը, տեսնելու կերպը: Եւ կարողա՞նք այն
գործը, զոր կը նիւթէ իր մտքին մէջ տպաւո-
րութեանց շարք մը: Եթէ գրող մը նկարչի աչք
ունի, նկարչօրէն պիտի տեսնէ ամենայն ինչ,
և իզուր է պահանջել իրմէ ուրիշ անպիսի ա-
ռաւելութիւններ, զորոնք ինքը զոհած է թերևս
ակամայ՝ որպէս զի զարգացնէ իր մէկ գլխաւոր
ու բնական յատկութիւնը:

Խնդիրն ըստ իս այդ յատկութեանը յիշա-
կատարելագոյն աստիճանին հասնելուն վրա է:
Խնչ որ անտանելի է դա թերատ կամ զբաղա-
նաւորութիւն է, որ ամեն ազգի մէջ մշակու-
թեան կը բուսցնէ անհամար բազմութեան:

Կեղծ, բռնագրողի, անձեղծ գրականութիւն
մը՝ ըլլայ զուտ գրական, ըլլայ գաղափարական՝
հասարակական տեղը են, ծիծաղելի են: Եւ
թերևս վերջինը առաջինէն աւելի՝ վասն զի շատ
ալ յաւակնում է:

Արդեօք ունայնախօսութիւն չէ մինչև վե-
ջը մարդկութեանը շղթաները խորտակե-
լու, աշխիւ, վառ հոգով դործիլ ըլլալու տա-
րած ցանկութիւնը, որպէս ամպերու շուշաններ
երգելը՝ կամ զեփրեւներուն զբօսանքները մե-
տաքանդէն ծովուն վրա:

Կը խոստովանիմ որ կարող չեմ արուեստա-

ցնցիլ պատճառները, բռնութեան տիրապետու-
թիւնը, որ անարժան է քաղաքակրթ զազգիքին,
նա պէտք է ապահովի «համաշխարհային խա-
ղաղութեան վեճ մտքի յաղթութիւնը»: Բայց
ինչպէս հասնել այդ նպատակին: Այդ նպա-
տակին հասնելու համար էմիլ Արնո առաջար-
կում է հետեւեալ ծրագիրը, որ մշակել են շատ
երևելի մարդասէր և օրէնսգէտ անձինք, հիմն
ընդունելով այս նկատումները:

Միջազգային վեճերը նոյնպէս յատուկ են
մարդկային բնութեան, ինչպէս և անհատական
վեճերը. ուրեմն, խաղաղութիւնը կազմակերպե-
լու և հաստատելու համար աշխարհիս երեսին,
պէտք է ապահովել արդարադատութիւնը ազ-
գիքի մէջ: Ուրեմն խաղաղութիւնը պէտք է
հիմնել իրաւունքի վրա: Անհերքելի է նոյնպէս,
որ արդարադատութիւնը կարող է թագաւորել
աշխարհիս վրա միայն խաղաղութեան ժամա-
նակ: Պարզ է, որ խաղաղութեան կօնֆէրէն-
ցիայի և բոլոր քաղաքակրթ զազգիքի առաջին
և միակ հոգը պէտք է լինի կազմակերպել խա-
ղաղութիւնը, իսկ այդ կիրառութիւնը միայն այն
ժամանակ, երբ միջազգային իրաւունքի և ար-
դարադատութեան սկզբունքները ձևակերպվեն,
որոշվեն, երբ հրատարակվի մի միջազգային
օրէնագիրը (code international): Ահա այդ օ-
րէնագիրը ծրագրելը, որ Եւրոպայի նշանաւոր
գիտնականները ներկայացրել են Հաագայի կօն-
ֆէրէնցիային:

V

Միջազգային օրէնագիրը

Յօդուած 1. Ամեն մի ազգի ինքնուրոյնութիւ-
նը անեղծելի է և անբաժանարարելի:

2. Աշխարհակալութեան, նուաճման իրաւուն-
քը այլ ևս գոյութիւն չունի:

գիտական կամ գաղափարական գրականութեանց
միջին նախաձեռնութեան մրցանակ տալ:

Իրականը ինչ մարդասիրական գաղափարի
վրա հիմնված է.— և ոչ մի: Պէտք է ուրեմն Հո-
մերական լեզուով արհամարհել՝ վասն զի
պատերազմի դէմ բանախօսութիւն մըն ալ հիւ-
սուած չէ անոր մէջ: Չեմ գիտեր նաև թէ գաղ-
ղական մատենագրութիւնը ինչով մեղաւոր է՝
երբ անփորձ գրչակներ անոր բազմաձև ստեղ-
ծութեանց միջին իրանց օրինակ կընտրեն քա-
նաճ և վաղանցուկ եղանակները՝ որոնք այսօր
կան վաղը չը կան:

Կրնանք ըսել ասոր համար՝ թէ գաղղկական
մատենագրութիւնը դատարկ և զարդասէր ա-
րուեստ մը սիրած է սոսի, և թէ այդ միայն
դաս կը ստանանք անկէ: Եւ աւելի ձգտում սիրող
եղած է և հակառակ «արուեստը արուեստին
համար» բանաձևին, որչափ Վիկտոր Հիւգօ:

Բայց չը մոռանանք երբեք, որ գրականու-
թիւնը իսկապէս արուեստ մըն է և ամենէն գե-
ղեցիկ իմաստներն անգամ պէտք է բացատրել
գիտնալ նոր ոճով մը, նոր ձևով մը: Խրատա-
խօս մը տաղանկալի կերևայ ընկերութեան մէջ,
անոճ հեղինակ մըն ալ նոյնչափ ձանձարալ է:
Վարժապետի պէս ճառեր գրելը անվերջանալի
երկարաբանութեամբ՝ գրական չէ ընաւ: Եւ օրն
է լաւագոյն միջոցը մեր ըսելիքները հաճոյական
դարձնելու, բայց եթէ լեզուն ինչպէս ուրեմն,
կարելի է զայն երկրորդական բանի մը տեղ դնել,
անխնամ ըլլալ այդ մասին: Ան է գործիքը մեր
զգացմանց, մեր գաղափարներուն բացատրու-
թեան, և պարտաւոր ենք զայն շարունակ նորոգել
այս պայմանաւ միայն, որ մեր գրածը վայել-
չադիտական ըլլայ: Առանց լեզուի, կրէ Բուա-
լօ, ամենէն աստուածային հեղինակն ալ անպի-
տան գրող մըն է:

Որչափ ալ աշխատենք, հոգ տանենք այդ մա-
սին՝ դարձեալ ըլլէ է: Խոսակցի լայնի մատե-
նագիր, Էլզմոնդօ դէ Սալիս, գիրք մը ունի
Pagine Sparse (Յիւրացան էջեր) վերնագրով:
Խրատներ են ուղղված երիտասարդ սկսակնե-
րու, որոնց լեզուն սուրվուր ճամբան կը ցուց-
նէ: Եթէ այդ գիրքը հայերէնի թարգմանվէր՝
հաւանօրէն բաւական դարձանք պիտի ազգէր
մեզ: Հող պիտի տեսնէինք մանրակրկիտ աշ-
խատութեան մը ջատագովութիւնը, խորհուրդ-
ներ ծայրագոյն ողորման համար պարբերու-
թիւններու, բառերու ընտրութեան սաստիկ ըը-
ծանդիր ըլլալու, և այնպիսի միջոցներու յանձ-
նարարումը ինքուզգէտ դառնալու համար՝ բառ-
գրքին ընթերցումը կը յանձնարարէ,—այս,
բառգրքին ընթերցումը: Օրը տասը թուղթ բառ-
գիրք կարդացելը, կըսէ:

Այսպէս կընէին Մանցօնի, Թէօֆիլ Գօթիէ,
և շատ ուրիշներ, խորհուրդ կուտայ խօսակցու-
թեան պահուն թուշող ամեն լայնողակ բացատ-
րութիւն չուտ մը ծանօթագրել, խոշոր տեղ-
ակ մը չինքն՝ և այնտեղ նշանակել գեղեցիկ
աստեղները, պատմական բառերը: Խորհուրդ

3. Ազգերը վայելում են օրինաւոր պաշտպա-
նութեան իրաւունքը:

4. Ազգերը անեղծանելի և անբաժանարարելի
իրաւունք ունեն տրամադրել իրանց գոյութիւ-
նը, ինչպէս իրանք կամենան:

5. Ազգերը համերաշխ են միմեանց հետ:

6. Յարաբերութիւնները ազգերի մէջ կատար-
վում են զեղակալութեան իրաւունքի և բարոյակա-
նութեան նոյն սկզբունքներով, որոնցով զեղակալա-
րվում են յարաբերութիւնները անհատների մէջ:

7. Այդ իրաւունքը չունի ինքն իր ձեւըով
արդարադատութիւն անել. այդ պատճառով ոչ
մի ազգ իրաւունք չունի պատերազմ յայտնել
մի այլ ազգի:

8. Ազգերի մէջ եղած ամեն մի վեճ պէտք է
կարգաւորվի դատաստանական ճանաչարհով:

9. Միայն ազգերն են համարվում միջազգային
անձնաւորութիւններ:

10. Մի ազգ նկատվում է իբրև անհատների
մի ամբողջութիւն, որ մշտական կերպով բռնած
ունի մի որոշ հող և մասնակցում է մի ընդհա-
նուր կառավարութեան կազմակերպութեան, ո-
րին յանձնված է արդարադատութեան և կար-
գապահութեան վարչութիւնը:

11. Ամեն մի նոր ազգի գոյութիւնը կը ծա-
նուցանվի միւս ազգերին ի գիտութիւն, տեղե-
կութիւն կը տրվի նրանց իր սահմանադրութեան
և բնական երկրի սահմանների մասին:

12. Ամեն մի ազգի միացումն մի ուրիշ ազ-
գի հետ կը ծանուցանվի բոլոր միւս ազգերին
նրանց ամեն մէկի կողմից առանձին:

13. Ազգերը վեճապետներ են և հաւասար մի-
մեանց:

14. Այ մի ազգ չէ կարող ընդունել մի այն-
պիսի անուն, կնիք, դրոշմ, որ կարող է խո-
վովիւն ստեղծել իր և մի ուրիշ ազգի մէջ,

կուտայ կեղծ նամակներ գրել և փութալ անոնց
մէջ գործածել տեսակ տեսակ ոճեր՝ վայելուչ ու
չեղ և այսպէս կամաց-կամաց երկար ջանքե-
րէն ետքը դառնալ ընտիր ոճագէտ մը: Ահա
այսպէս կը յաղորդին եւրոպացի հեղինակները
աղնուական հրաշակերտներ ստեղծելու, վասն զի
զանոնք յղկելու արուեստը ստացած են:

Մարի Սվանսոն

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Պետերբուրգից Վիենայի «Tageblatt» լը-
րագրին գրում են, որ չինական հարցի վերա-
բերմամբ անգլո-ուսական բանակցութիւնների
ժամանակ լորդ Սուրբլիթի, փոխնախկին դիպլո-
մատական ընդունված լեզուի, այն է ֆրանսե-
րէնի, մի յայտագիր ուղարկեց կոմս Մուրա-
վիէվին անգլիերէն լեզուով: Կոմս Մուրավիէվ
պատասխանեց ռուսերէն և հրամայեց, որ սրա-
նից յետոյ ամբողջ գրագրութիւնը անգլիական
կառավարութեան հետ կատարվի ռուսերէն
լեզուով:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

21 օրինակ

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻ Յուլիսի 21-ին Յարկօ-Սէ-
լուս մեղի ունեցաւ Նորին Մեծութեան լէյը-
զվարդիայի կիրաւրները դնող գործահանդէս:
Ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը և Մեծ Իշխան-
ներ Կրիլ Վլադիմիրովիչ և Պաւլ Ալեքսանդ-
րովիչ: Զօրահանդէսից յետոյ տեղի ունեցաւ
Բարձրագոյն նախաճաշիկ:

ՊԵՏԻՊՈՐՍԿԻ Ժամանցի Բուխարայի էմիրը
իր որդու և շքաւորի հետ: Կը մնայ երեք շա-
բաթ:

ՊԱՐԻՉ: Մօնակօի դուքսը տիկին Իրէյֆուսին
մի նամակ ուղարկեց, որով նրա ամուսնուն
հրաւիրում է իր մօտ արդարանալուց յետոյ:
Այդ այցելութիւնը, ասում է նա, պատիւ կը
բերէ իր տանը:

ԲՆԻ: Դէմաճ և Լաբօրի փաստաբանները
այցելեցին Իրէյֆուսին: Տնտեսութիւնը սրտա-
շարժ էր: Դէմաճ համբուրվեց Իրէյֆուսի հետ,
որը ջերմ կերպով շնորհակալութիւն յայտնեց
երկու փաստաբաններին:

ՄԱՐԻՒԻ: Ժողովրդական ցոյցերը Բարցիւ-
նում շարունակվեցին մինչև կէս գիշեր: Բարցե-
լուսում և Վալենցիայում կարգը կատարելապէս
վերականգնված է:

ԳԱՄԻՖԵՍ: Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալեք-
սանդրովիչ և գեներալ-նախագահ Քոբրիկով
«Սվետանա» նաւով ժամանեցին գիշերը և այս
երեկոյեան ճանապարհ են ընկնելու:

ԲԻՒՄԵԼ: Այստեղ և ուրիշ տեղերում ցոյցեր
տեղի ունեցան ընտրողական իրաւունքի ծրագ-
րի դէմ: Այժմ տեղի ունեցան լուրջ անկար-
գութիւններ: 10 հոգի վիրաւորված են:

Եթէ միայն առաջուց ստացած չը լինի նրա յօ-
ւարութիւնը:

15. Ազգերը կարող են բողոքել բարոյակա-
նութեան և իրաւունքի հակառակ գործված ա-
րարքների դէմ ուրիշ մի ազգի կողմից, և դա-
դարեցնել ժամանակաւորապէս իրանց յարաբե-
րութիւնները մեղաւոր ազգի հետ:

16. Ազգերը իրաւունք ունեն պատուիրակներ
ուղարկել մի այնպիսի պետութեան մօտ, որ փը-
չացնում է իր եկամուտները, որ կազմակեր-
պում կամ թայտարում է իր բնակիչները մի
մասի կոտորածը և ջարդը և հաստատել ինա-
մակալութիւն այդ պետութեան վրա, որի իրա-
ւունքները և իրաւորութիւնները կորչվեն մի
առանձին միջազգային դաշնագրով:

17. Որ և է մի քաղաքակրթված ազգի ան-
հատներից բաղկացած մի գաղթականութեան
բնակիչները իրաւունք ունեն պահանջելու ան-
կախութիւն և ստեղծելու մի ինքնուրոյն ազգ:

18. Աշխարհակալութեան ցեղերի հողերի վրա
բնակված գաղթականութիւնները կարող են
կազմակերպվել իբրև անկախ ազգ, միւս ազ-
գերի համաձայնութեամբ:

Տարակոյս չը կայ, որ ներկայ կօնֆէրէնցիան
անկարող է իրագործել միջազգային օրէնա-
գրքի այդ ծրագրերը, բայց մեծ յոյս կայ, որ

22 յունիսի
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲԻԼԼԵՐԵՆԻ ՓԱՐՈՆԻ ԿԱՅՐՈՒՆՈՒՄ
հուլիսի 1-ին և Բարձր Նորածնի առողջությունը
նախընտրելի օրերի նման, կատարելապես գոհա-
ցուցիչ է:
ԲԱՐՑԵԼՈՆԱՆ՝ Նոր ցույցեր տեղի ունեցան:
Ժանդարմները յարձակում գործեցին ամբարի
վրա: Կարգը վերականգնվեց:
ՄԱԳԻՐԻՒՆ: Սենատը հաստատեց խաղաղու-
թեան դաշնագիրը Միացեալ-Նահանգների հետ:

Խմբագիր՝ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆՔԱՐ
Հրատարակչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆՆԱՆ
ԽՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻԻ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԻԿՈՎԱԿԱՍՏԱՆ ԵՐԱՐՈՒՄ

№ 1 գնացքը:	№ 3 գնացքը:
Բազում գույն է գալիս 4 ժ. 15 ր.	գել. 12 ժ. 20 ր.
Թիֆլիս է հասնում առ. 8 ժ. 40 ր.	Եր. 6 ժ. 38 ր.
Թիֆլ. գույն է գալիս 9 ժ. 10 ր.	Եր. 7 ժ. 37 ր.
Բազում է հասնում Եր. 8 ժ. 32 ր.	առ. 8 ժ. 12 ր.
№ 2 գնացքը:	№ 4 գնացքը:
Բազում գույն է գալիս առ. 9 ժ. 15 ր.	Եր. 9 ժ. 05 ր.
Թիֆլիս է հասնում Եր. 8 ժ. 53 ր.	առ. 9 ժ. 45 ր.
Թիֆլիս գույն է գալիս 9 ժ. 23 ր.	Եր. 11 ժ. 32 ր.
Բազում է հասնում Եր. 9 ժ. 04 ր.	Եր. 6 ժ. 15 ր.

Հին և հոգու համար
Թիֆլիս գույն է գալիս 7 ժ. առ. 9 ժ. 40 ր.
Գել. 12 ժ. 20 ր. Պատանու
Վաղարշապատ հասնում է 7 ժ. 20 ր. Եր. 9 ժ. 20 ր.
Վաղ. հոգու համար (չեն գել. 12 ժ. 20 ր.)
Թիֆլիս գույն է գալիս 1 ժ. 50 ր. Եր. 7 ժ. 30 ր.
Վաղարշապատ հասնում է 3 ժ. 25 ր. Եր. 9 ժ. 50 ր.

Տպագրութեան և յանձնված
ԿԱՐԵՆԻ ՓԼԵՄՄԱՐԻՈՆԻ
ՈՒՐԱՆԻՆԻ

Նշանաւոր աստղագիտական վեպը, 366 էջ
Թարգ. Հ. Առաքելեանի
Բացված է այժմ բաժանորդագրութիւն—
1 րուրի: Տպագրութիւնից յետոյ գինը կը
լինի 1 ր. 50 Կ: Բաժանորդ գրվել ցան-
կացողները մինչև սեպտեմբերի 1-ը պէտք
է յայտնեն, ուղարկելով 1 րուրի այս
հասցեով, Թիֆլիս, Հրատ. Ընկ. գրասենեակ,
Գալուստ Գալստեանցին: (Հ.) 5—10

Ա. ԱՍՄԱՆ
„Ն Ո Ւ Ն Գ Ն Ե Ր“
Գինն է 10 կոպէկ
Գիմել՝ A. H. Asman. Tauris—Perse.
8—10

Կովկասի ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
գրադարան-ընթերցարանը
(Միջին փողոց, ա. Տէր-Ասատուրովի, Աղեղնա-
նեանի մագաղանի գլխին), բաց է առաւօտեան
ժամը 9—2 և երեկոյեան ժամը 5—9: Առաջ-
վում են մայրաքաղաքների և տեղական բոլոր
թերթերը: Մուտքը 2 կոպ., ամսով 40 Կ. աշա-
կերտներից կէս վճար: 45—50

Մ. ՄՈՒՐՏԵԿ

Ամառը մնում է թիֆլիսում և ընդունում է
աշակերտներ ԱՆԳԼԻԵՐԵՆ ԳԱՍԵՐ տարու: Գա-
նորը աւանդում են նոր՝ առաւել, ֆրան-
սիական և գերմանական մեթոդներով: Չորս,
հինգ և չառ աշակերտներ մի ասին կարող են
դասեր առնել աւելի էժան: Սովորեցնում է լա-
տինականութիւն և շատ շուտ: Կարելի է տես-
նել ամեն օր ժամի 12-ին: Հասցեն Մագաղ-
սկայա փողոց, տուն Մարտիրոսովի: Արժանա-
ցել է մեծ գովասանքների: 5—5

Ամենամեծ օժանդակ-
ները ընկերութիւն
Ա. ԲԱԼԵ ԵՐ ԸՆԿ.

ՕՏԱՆԵԼԻԲ
ԳՐԱՐԱՆ ԶՈՎԵՐ
ՀՈՏԱՆԵՏ ԶԻՐԵՐ,
ՍԱՊՈՆ

МОСКВА
1) Пассажъ Солодовникова.
2) Тверская, Д. Спиридонова.
С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
Невский 18.

Նաև Ռուսաստանի յայտնի դեղա-
անոթում:

ԳԼԽԱԽՈՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
„Ր. Կեօքեր եւ ընկ. Մօսկվայում“

Գտնվում է Մօսկվայում, միջին առևտրական շարքերում
* Ընկերութեան ֆիրման հռչակ է ստացել՝ իբրև միջոց նախաձեռնող պակասեցնելու գնե-
րը և կատարելագործելու նրա ապրանքների և ծախքերի արդիւնները:
* Յայտնի է նախագէս, որ Բ. ԿԵՕԼԵՐ և ԸՆԿ. ֆիրմայի ապրանքները և արտադրութիւն-
ները յատկութեան կողմից այնքան կատարելագործված են, որ աւելին անկարելի է սպասել:
* Ֆիրման հնարաւորութիւն է ստացել ապրանքների գները աստիճանաբար պակասեցնել
և տեսակները կատարելագործել միայն այն պատճառով, որ նրա ապրանքները ծախվում
են մեծ քանակութեամբ և տարածվում են ամբողջ Ռուսաստանում:
* Այդ պատճառով ընկերութիւնը իրաւունք ունի ցանկութիւն յայտնելու, որպէս զի սպա-
սույնքը ի նկատման ԱՌԵՆԵԼՈՎ ԻՐԱՆՑ ԵՄԵՐԵՐԸ, ամեն տեղ, ինչպէս Մօսկվայում, այն-
պէս և դաւաճանքներում գտնվող վաճառականների մօտ ուղղակի պահանջէին և առաւելու-
թիւն տային ֆիրմայի ապրանքներին, իսկ վաճառականները ձեռք բերէին այդ ապ-
րանքները, որի համար յետով ենք՝ ԵՐԵՐԸ ԶԵՆ ԱՍՄԱՆ ԻՐԱՆՑԻՑ ԳՆՈՂՆԵՐԻ ԱՌԱՋ:

ՄԵՔԵՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
Կ. ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ, Հ. ԿԵՆՆՋՈՒՆՏԵԱՆԻ ԵՒ ԸՆԿ.
ԲԱԳՈՒ

ՆՐԱ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆԲԸ ԲԻՐԻ-ՀԵՅՐԱԹՈՒՄ
Սկսել է իր գործունէութիւնը,
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ
ամեն օրստմի մեքենաների և գործիքների, մասնաւորապէս հորեր փորելու և նախ
քաղելու համար՝ շողկաթաների, թորիչների, թուջէ զանազան ձուլածոների՝ մինչև
1000 պուղ, զանազան պղնձէ ձուլածոների և այլն և այլն: Գործարանի պահեստում
կարելի է գտնել միջոց Բագուի համար հարկաւոր գործիքներ:
Գործարանի Բիր-Հէյրաթի բաժանմունքը յանձն է առնում հորեր փորել կապալով
Բիր-Հէյրաթում:
Պատուէրների համար դիմել՝ քաղաքի դրասենեակի (Старо-Политехническая, տուն Արա-
ֆելովի, տէլեֆոն № 749), գործարան. տէլեֆոն № 54, կամ Բիր-Հէյրաթի բաժան-
մունքը՝ տէլեֆոն № 451. (Ե. Տ. չ.)

ՅԵՆԵՐԱԿԱՆ-ՏԵՆԵԱԿԱՆ ԲԻՐՈ
Ինժեներ Ն. Բ. Պասսեկի
Тифлисъ, Михайловская ул. № 116,
Հասցեն հեռագրիչների համար. Тифлисъ—
Пассеку.
ՏԵԼԵՖՈՆ № 642.

ԿԱՆԱԼԻԶԱՑԻԱ, ՎԵՆՏԻԼԱՑԻԱ
և ՏԱԳԱՑՈՒՄԸ
ԳՆԵԼ, ԺՈՂՈՎԵԼ և ՍԱՐՔԵԼ
ամեն տեսակ
տիւրբիններ, խողովակներ, մեքենա-
ներ և ջրհաններ:
ԿԱՌՈՒՑԱՆԵԼ
ԵՐԿԱԹԷ ԿԱՄՈՐՋՆԵՐ
և անակներ:
ՏԵՄԵՆՏԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ
(Ե. Տ. չ.) 14—100

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒՍԵՌԻՆԱՆ ԶԱՄԱՐ ՀԱՄԱՐ
ՏԱՄՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական Կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ
երկու տեւի անձանց և պատրաստել գործնական ծանապարհով հմուտ հաշուապահներ:
Առարողները ստանում են ա տ տ ե ս տ ա տ ն եր:
Աւանդելի աւարկալը սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական
Քուսարանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Քուսարանու-
թիւն համարչի վրա, 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կա-
նոնադրութիւն և 7) Գեղարդութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը:
Աւանդ սկսվում է սեպտեմբերի 15-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ա-
մենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր
հիմնողի բնակարանում, Սօլյակում, Ալեքսանդր Փրիշովի տանը № 9, Սերգեյեվսկայա
և Նազարովայա փողոցների անկիւնում: Մրգիրը և կանոնները կարելի է ստանալ
ձրի և պէս եղ. Սօլյակում: Երկրորդը գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակա-
րանում: Օտարաբաղադրելը դիմում են՝ Тифлис, С. П. Мануэляну. (Հ. չ.) 2—25

ՆԵԿՈՂԱՑՈՍ ԱՐԱՀԱՄԵԱՆ
Հեղինակ Վառլանի առևտրական և գործարանական հաշուապահութեան
ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու տեւի անձանց՝ 4 ամսալ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, ե-
րաշխատելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել:
ՊԱՐԱՊՈՒՐԻ ԱՌԱԿԱՆԵՐԻՆ
Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առևտրական ձևերի, հան-
դերձ նախալին արդիւնաբերական և կերտնի գործարանական հաշուետեսութեան:
Բ) Առևտրական թուարանութիւն:
Գ) Առևտրական նամակագրութիւն:
Դ) Գեղարդութիւն և ամենալատ ձեռքերի ուղղելը:
Պարապմունքներն սկսվելու են 1899 թի սեպտեմբերի 15-ից, ճաշից յետոյ և պարբերաբար
չարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ, իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին
գործնական պարապմունքներ:
Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 5 ժամ երեկոյեան,
Ս Օ Լ Օ Լ Ա Կ, Սերգեյեվսկայա փողոց, տուն Լիսիցեանի, № 20:
Վերջիւնեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է թիֆլիսում, ինչպէս իր գրա-
վաճառանոցում և հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում:
Գինն է 3 ր. 50 կոպէկ: Օտարաբաղադրելու դիմել են՝ Тифлис, С. П. Мануэляну. (Հ. չ.) 4—20

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДѢ
ШОКОЛАДЪ СІУ
13—52
ФАБР. С. СІУ И К. МОСКВА. (Հ.)

Գիւղատնտեսական գործիքներ
եւ մեքենաներ
Լ. ԽԱՆ-ԱԶԵԱՆԻ
250 նկարով: Գինն է 50 կոպ.
Գիմել Тифлисъ, Обществу Издація Армянскихъ Книгъ. (Ե. չ.) 45—50